

הפטרה מבוארת

על-פי המלבי"ם

שתי הלכות ביום

פרשת האזינו - שבת תשובה

ספר הושע יד, ב-י. מיכה ז, יח-כ. יואל ב, יא-כז

(הושע יד) בתחילת הפרק אומר הנביא לישראל שרק העיר שומרון, בירת מלכות ישראל, ראויה לעונש, כיון ששם התחילה עבודת עגלי הזהב, ועל כך ממשיך ואומר, אבל אתם, שאר העם, שלא חטא מרצונו, אל תמשיכו ללכת אחרי שומרון עד שתאבדו עימה, אלא **שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי לֹא מֵרַדְתָּ בְּה' מֵרָצוֹן וּבַחִירָה, אֲלֵא רַק כְּשָׁלַת בְּעֵוֹןךָ,** כי הכשילוך בעבירות מלכי שומרון הרשעים, והרי אתה נחשב כשוגג בדבר, ויש לך תקנה בתשובה. (ו) ואחרי שתשובו אל ה' מחמת יראת העונש, ותהיו קרובים אליו, כי התשובה מראה עושה את הזדונות כשגגות, תוסיפו להיטיב מעשיכם, **קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים -** תקיימו מצוות ומעשים טובים, שהם הדברים שיליצו עליכם טוב לפני ה', **וְשׁוּבוּ שְׁנִית אֵל ה'** בעשיית תשובה מאהבה, שעל ידי זה לא רק שמתכפרים העבירות להחשב כשגגות, אלא העבירות עצמן שנעשו במזיד נהפכות להיות זכויות, **אָמְרוּ אֵלָיו, כָּל תְּשֵׂא עֵוֹן -** תשא את כל העוון, ולא רק להחשיבו כשגגה, אלא שיתכפר לגמרי, **וְקַח טוֹב -** על ידי שתקח כנגדו את המעשים הטובים, ועל ידי התשובה השלמה ייהפכו העבירות לזכויות, **וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ -** את אותם פרים שהיינו צריכים להביא כקרבתות על השגגות [כדן ציבור שחטא בשגגת הוראה, שמביאים פר לכל שבט ושבט], נשלם על ידי דיבור שפתינו. (ח) ומבאר מהו הדיבור שעל ידו נכפר את החטאים לגמרי, שמעתה לא נבטח בשום דבר מבלעדי ה', מלך אֲשׁוּר, שבו בטחו מלכי ישראל מאחר שהיה להם ברית איתו, **לֹא יוֹשִׁיעֵנו, עַל סוּס לֹא נִרְכָּב,** ולכן לא נצטרך לבטוח במצרים שהיו שולחים להם סוסים, **וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ,** כי לא נבטח במערכת המזלות והפסלים, אלא נבטח רק בך, כיון שידענו **אֲשֶׁר בְּךָ יְרַחֵם יְתוֹם,** כי מי שאין לו עוזר וסומך בדרך הטבע, ה' עוזר לו, וכיון שאין לנו בטחון בשום דבר ואיננו מקוים לעזרתו של שום אדם, נמצא רחמים מעם ה'. (ט) ומשיב להם ה', **אֲרָפָא מְשׁוֹבְתֶם -** תחילה ארפא את שובבותם, שהיא כמחלה הדבוקה בבשרם וצריכה רפואה, שהיא התשובה, ואחר כך **אֶהְיֶם נֹדֵבָה -** אוהב אותם מצד נדבת ליבי, ואעשה כן **כִּי שָׁב אָפִי** [כעס] מִמֶּנּוּ. (י) ואף בשעה שיגלו ישראל לבין העמים, **אֶהְיֶה כְּטַל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה -** יהיו הם כאותה שושנה הנישאת ברוח ממקום למקום, ופורחת על ידי הטל המשקה אותה, כך ישראל גולים ומטולטלים ממקום למקום, וה' הוא כמו הטל המחיה אותם בגלותם בכל מקום שהם נמצאים בו, **וְיָד שְׁרָשׁוֹ כַּלְבָּנוּ -** ואף על פי שבהיותם בארץ ישראל היכו שורשים חזקים בארצם, כשרשי הארזים שבלבנון, וכעת נעקרו השורשים הללו ואין להם מקום קבוע. (יא) מכל מקום יש להם תקווה, כי **יִלְכּוּ יְנֻקוֹתָיו -** הענפים הרכים והקטנים הצומחים מהשורשים שבארץ הם יהיו לעצים צעירים ורעננים נושאי פירות, וכך הבנים שיהיו לישראל באחרית הימים הם יפרחו ויגדלו, **וְיִהְיֶה כְּזֵית הַדּוֹז, שְׂכֶשֶׁם שֶׁהִזִּית נוֹתָן שֶׁמֶן לְמֵאוֹר כִּי יֵאִירוּ הֵם בְּאוֹר ה',** ויתמידו בהצלחתם תמיד, כמו הזית שעליו רעננים בכל ימות השנה, **וְרִיחַ לוֹ כַּלְבָּנוּ -** וגם בהיותם בגלותם, רחוקים מארץ ישראל, עדיין יהיה להם את ריח הלבנון, שהוא כינוי לבית המקדש, כלומר, תתייחס אליהם הקדושה והטהרה של בית המקדש הנמצא בארץ ישראל. (יב) **יִשְׁבוּ יִשְׁבֵי בְצֵלוֹ -** ויהיו מהם בנים שישובו לשבת בצל הלבנון, כלומר יחזרו לארץ ישראל, מקומו של בית המקדש, והם **יִחִיו דָּגוּן,** כי תהיה להם שם תבואה למאכלם, **וְיִפְרָחוּ כַּנָּפוֹ, כִּי יֵתְרְבוּ שֵׁם וַיִּתְפַּשְׁטוּ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ כְּמוֹ הַגֶּפֶן,** שענפיו מתפשטים למרחק, **זָכְרוּ מִיָּנִין לְבָנוּן -** וגם אותם שלא יעלו לארץ ישראל, יזכרו תמיד את הקדושה של בית המקדש וארץ ישראל, כמו שזוכרים את טעמו הערב של יין הלבנון, ובכל התפילות יזכירו את בית המקדש, ויעלו את ירושלים על ראש שמחתם. (יג) וגם שבת **אֲפָרִים,** שהיו ראשונים לעבוד עבודה זרה, יאמרו גם הם **מִה לִי עוֹד לְעַצְבִּים -** [פסלים], כי יכיר שאין בהם ממש, **אֲנִי עֲנִיתִי וְאֲשׁוּרֵנוּ -** ואז אענה לתפילותיהם ואשגיח עליהם מרחוק, וכך אומר להם, **אֲנִי כְּבָרוֹשׁ רַעְנָן -** כעץ ברוש שענפיו רעננים תמיד, והחוסה בצילו ימצא מסתור מחום השמש ומהגשמים, כך החוסה בצל ה' ינצל מכל פגעי הזמן, אך אינו כברוש שהוא אילן סרק, אלא **מִמִּינִי פְּרִיךָ נִמְצָא,** כי כל הפירות שנמצאים אצלך, שזהו השפע הגשמי והשפע הרוחני, הכל מגיע ממני. (יד) **מִי חָקֵם וְיָבֵן אֶלֶה, וּמִי נָבֹן, הַמְבִיין דְּבַר מֵתוֹךְ דְּבַר, וְיִדְעֵם, כִּי יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי ה',** וכל התלונות שאומרים האנשים על הגלות ועל העונשים שבאים על עמו זהו מצד רוע האנשים, אך דרכי ה' מצד עצמם הם ישרים וטובים, **וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם** ולא ייכשלו, **וּפְשָׁעִים, שְׂאִינֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ ה',** הם שִׁיפְשָׁלוּ בָם. (טו) הנביא מודה לה' על הנהגת ה' עם ישראל, שהוא סולח על עוונותיהם, ורומז בדבריו לשלש עשרה מידות של רחמים: **מִי אֵל כְּמוֹךָ -** אתה, האל, מי כמוך, שהגם שבתחילה ייסרת את ישראל לכפר עוונותיהם, הרי באחרית הימים, בדור האחרון שיזכו להגאל, אתה **נִשְׂא עֵוֹן, כְּלוֹמֵר, אֵת הָעוֹוֹן,** שנעשה על ידי כפירה ועיוות השכל, אתה נושא ואינך מעניש עליו, **וְעֵבֵר עַל פֶּשַׁע -** את ה'פשע' שהוא החטא במזיד ובמרד, אך לא בכפירה, תעביר לגמרי, **לְשָׂאִית נַחֲלָתוֹ -** לדור האחרון שישארו מישראל, באחרית הימים, ואפילו לעוון, שאינו נמחל לגמרי, **לֹא הִחֲזִיק לְעַד אָפוֹ -** לא ישאר לעולם הכעס על כך, **כִּי חָפַץ חֶסֶד הוּא, וְזו מִידַת רַב חֶסֶד.** (טז) **שׁוּב יְרַחֲמֵנו -** ועל ידי מידת הרחמים יִכַּבֵּשׁ וַיִּסְתִּיר אֶת עוֹנֵינוּ, שהם הנעשים בדרך כפירה, הגם שאינו מעבירם לגמרי, לא יבוא עליהם שום עונש לעתיד, **וְתִשְׁלַיֵךְ בְּמַצְלוֹתָּם כִּי הֵם חֲטָאוּתֶם -** את החטא, הבא בשגגה או מחמת פיתוי היצר, שלא בדרך מרד וכפירה, ישליך ה' למצולות ולא יזכר עוד כלל. (יז) **תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב, שֶׁהִבְטִיחַ ה' לְיַעֲקֹב 'וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעֵפֶר הָאָרֶץ וְיִפְרָצֶתָ יָמָה וְנִקְדְּמָה וְצִפְנָה וְנִגְבְּהָ, וְרִמּוֹז בּוֹה שְׁלֹאחַר שִׁיוֹשְׁפֵלוּ יִשְׂרָאֵל עַד עַפְר בִּימֵי הַגְּלוּת, יִחְזוֹר ה' וַיִּגְאֵל אוֹתָם, וַיִּתֵּן לָהֶם נַחֲלָה לְלֹא גְבוּלוֹת, וְהִבְטִיחָה זֹו שֶׁהִיְתָה מִצַּד מִידַת 'אֲמַת' אֲצֵל יַעֲקֹב, כִּיּוֹן שֶׁכִּבְרַת הַבְּטִיחָה זֹאת ה' לְאַבְרָהָם וַיִּצְחַק, הִרִי הִיא מִידַת 'חֶסֶד' לְאַבְרָהָם, כִּי לְאַבְרָהָם לֹא הִתְחַיֵּב ה' מִצַּד הַבְּטִיחָה קוֹדֶמֶת, וְהִיא זֹאת רַק חֶסֶד, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבְרָהָם מִיָּמֵי קֶדֶם, וְאֵף שֶׁהִיְתָה הַבְּטִיחָה מִיָּמֵי קֶדֶם, הִרִי ה' יְנוֹצַר חֶסֶד לְאַלְפִים, וּמִכַּח מִידָה זֹו יִשְׁמֹר ה' אֶת הַבְּטִיחָתוֹ לְגוֹר הָאֲחֵרוֹן.**

(יח) בתחילת פרשה זו מתנבא הנביא על הארבה העצום העתיד לבוא לארץ ישראל, ואומר שלא יהיה הדבר בדרך הטבע, אלא יבטל ה' את כל סדרי מערכת הטבע, ויהיה הכל בהשגחת ה' הפרטית. ומפרש מה הוא הטעם שיתבטלו כל סדרי מערכת הטבע, וה' **נָתַן קוֹלוֹ -** פקד את הדבר בהשגחתו והכריז לישראל לפני שבא חילו, שזהו הארבה, **כִּי רַב מְאֹד מִחֲנֵהוּ -** הגם שזהו מחנה גדול מאד של ארבה, **כִּי עֲצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ -** מי שיעשה את דבר ה'

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

ארגון 'שתי הלכות ביום' שולח מגוון לימודים בנושאים שונים, ובכמה שפות. מעוניין ללמוד ולהבין את שאר פרקי הנ"ך? הצטרף למסלול לימוד 'נ"ך מבואר' של ארגון 'שתי הלכות ביום', ותקבל פרקי נ"ך מבוארים, בכל בוקר ישירות לתיבת הדוא"ל שלך!

הצטרפות לאחד או יותר ממסלולי הלימוד בדוא"ל: office@2halachot.org

ויחזור בתשובה, יהיה עצום יותר מהחיל הזה של הארבה, ועל ידי התשובה יעזוב הארבה את הארץ, ועוד הכריז ה', **כי גדול יום ה'**, הוא היום המסוים המיועד להעניש את החוטאים, **ונורא מאד, ומי יכילנו** - ורק מי שיאזור כוחו ויחזור בתשובה, הוא יוכל להכיל את היום הזה ולא להינזק בו. ^(ט) **וגם עתה נאם ה'**, אף על פי שכבר הגיע היום הנורא של העונש, עדיין יש לכם תקנה, **שבו עדי** - עד שתגיעו אלי, כי כעת אתם רחוקים ממני, ובלבד שתהיה זו תשובה גמורה **בכל לבבכם, ובצום ובבכי ובמספד**, שדברים אלו כוללים את הוידוי ועזיבת החטא. ^(י) **וקרעו לבבכם** בחרטה גמורה על העבר, **ואל בגדיכם** - אל תקרעו את בגדיכם כצער על הצרה שבאה עליכם, אלא תקרעו את הלב על עוונותיכם, שהם רעים לכם יותר מהרעה שבאה לכם כעונש, **ושבו אל ה' אלהיכם** פעם שניה, אחרי שכבר תהיו קרובים אליו, תשובה מאהבה, **כי חנון ורחום הוא, ארך אפים ורב חסד**, ועל אף שכבר הגיע הרעה של הארבה, **ונחם על הרעה**. ^(יא) וגם אם הציבור בכללותו לא ירצה לחזור בתשובה, ולא תתבטל הגזירה לגמרי, **מי יודע** - מי מכס שיודע ומבין את הדבר, הוא **ישוב ונחם, והשאייר** הארבה **אחריו ברעה**, כי על ידי תשובתו של היחיד תתמעט הצרה כפי חלקו, וישארו מעט תבואה ויין לאחר הסתלקות הארבה, ויוכלו להביאם **מנחה ונסף לה' אלהיכם**. ^(יב) לאחר שהתרה בהם הנביא שיחזרו בתשובה לפני שיבוא הארבה, עתה באה הנבואה לאחר שכבר התחילה הצרה והשחית הארבה את הארץ, מודיע להם שעדיין יש תקנה לסלקו מן הארץ, **תקעו שופר בציון, להקהיל את העם, ואמנם בתחילה אמר לכהנים** (לעיל א יד) **לקדש צום ולקרוא עזרה**, הרי עתה שכבר באה הצרה יתעוררו לכך העם, ואומר להם **קדשו יום לצום, קראו עזרה**. ^(יג) ואחרי שאמר בתחילה שהזקנים יאספו את העם ויעוררו אותם לתשובה (שם), הרי עתה כבר יתעוררו העם מעצמם, **אספו עם, קדשו קהל, קבצו זקנים** - העם והקהל יקבצו את הזקנים שיתפללו עליהם, **אספו עוללים וינקי שדים, יצא חתן מחדרו, וכלה מחפתה**, להרבות תחנונים לפני ה'. ^(יד) **בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משפתי ה'**, **ויאמרו, חוסה ה' על עמך** - מחמת שהם עמך, ואתה מלכם, **ואל תתן נחלתך לחרפה** - מחמת שהארץ היא נחלתך, ששכינתך שורה עליה. ומבאר את דבריו, שמחמת שישראל הם עמך אל תניח **למשל בם גוים**, ומצד שהארץ היא נחלתך, אל תניח שתהיה חרפה, **כי למה יאמרו בעמים איה אלהיכם**. ^(טו) וה' ישמע את תפילתם, **ויקנא ה' לארצו**, מצד כבודה שהיא נחלתו ושכינתו שורה שם, **ויחמל על עמו**. ואמנם הכהנים אמרו לשון 'חוסה ה'', שמשמעותה שיחוס על הדבר מחמת התועלת שתהיה לו עצמו מכך, והתכוונו לומר שאף שישראל אינם ראויים לכך, יציל אותם למען כבוד שמו. אך ה' השיב להם ש'יחמול' על עמו, והיינו כיון שכבר חזרו בתשובה וראויים הם מצד עצמם לישועה, וזו משמעות לשון 'חמלה', שאינו משחית את הדבר מחמת שלימותו העצמית. ^(טז) וכיון שהיתה הישועה בזכות ישראל עצמם, לכן לא הוצרך ה' להשיב את דבריו לכהנים, אלא **ויען ה' ויאמר לעמו** בעצמם, **הנני שלח לכם** [ולא אמר לשון 'הנני נותן', שמשמעותו מתנה מאיתי, אלא 'הנני שולח', שמשמעותו שמחזיר להם את הדברים שלהם, כי על ידי שעשו תשובה היו ראויים לכך], **את הדגן והתירוש והיצהר**, ולא רק את הדגן, שיכול לצמוח בדרך הטבע, אלא גם את התירוש והיצהר, שאחרי שכבר הושחתו העצים אינם יכולים עוד להוציא פירות בדרך טבעית, מכל מקום כיון שחזרו בתשובה נעשה להם נס והצמיחו האילנות פירות, **ושבעתם אתו**, מאחר והיה הדבר בזכותם, היו ראויים לשפע שישבעו ממנו [אבל אם היה נעשה הדבר רק למען כבוד ה', היה נותן להם בצמצום], **ולא אתן אתכם עוד חרפה בגוים**, כי לאחר שחזרו בתשובה חס ה' על כבודם, ולא רק על כבוד שמו. ^(יז) **ואת הצפוני** [-הארבה שבא מצפון] **ארחיק מעליכם**, כי אין לחשוש שתחזרו לחטוא ואצטרך להענישכם שוב, **והדחתיו אל ארץ צינה ושקמה** [ואילו היה הדבר נעשה רק למען כבוד ה', היה משלחו אל הגויים, לנקום בהם על שבזו את כבוד שמו, אך עתה שעשה כן למען ישראל, שלחו למקום שומם], **את פניו** - את חלק הארבה הקדמי, שבצד מזרח [כי התפשטותו היתה ממערב למזרח, ולכן החלק המזרחי קרוי 'פניו'], **אל הים הקדמני** המזרחי, והוא ים המלח שבמזרח ארץ ישראל, **וספו** [חלקו המערבי, האחרון] **אל הים האחרון**, הוא הים הגדול שבמערב ארץ ישראל, ואף שברך כלל משאיר אחריו הארבה צחנה של הזרעים שאכל, ובאשה של הארבה עצמו שמתים רבים ממנו, ועל ידי זה מתעפש האויר ובאים מחלות רבות, כאן לא יהיה כן, אלא **ועלה** [יסתלק] **באש**, **ותעל** [-תסתלק] **צחנתו, כי הגדיל לעשות** - עשה את שליחותו בשלימות, ועשה חורבן גדול, וגם עשה דבר גדול בכך שעל ידו חזרו ישראל בתשובה, ואין צורך שיגרום לצרות נוספות. ^(יח) כפי שהתבאר לעיל היתה התשועה שלא בדרך הטבע, ולכן גם האילנות שהתקלקלו חזרו והצמיחו פירותיהם, ועל כן אומר, **אל תיראי** [-אל תפחדו] **אדמה**, מקום גידול אילנות המאכל, כי תהיה התשועה גם פירות האילן, **גילי ושמחי**, כי לשון 'גילה' באה על שמחה מיוחדת בדבר שלא עלה על הדעת מתחילה, **כי הגדיל ה' לעשות תשועה בדרך נס**. ^(יט) **אל תיראו בהמות שדי** - הבהמות הרועות בשדות, **כי דשא נאות מדבר** - גם המדבריות התמלאו בדשא, כי נעשה הנס בזכות ישראל באופן מופלג, ולא רק מקומות הישוב התמלאו תבואה, אלא גם המדבריות, **כי עץ נשא פרו, בדרך נס, תאנה וגפן נתנו חילם**. ^(כ) **ובני ציון**, אל תשמחו רק על ההצלחות הגשמיות והזמניות, אלא **גילו ושמחו בה' אלהיכם**, שהתרצה לכם לאחר שחזרתם בתשובה, **כי נתן לכם את המורה לצדקה** - ותשמחו על כך ששלח לכם את הארבה, שהוא היה ה'מורה' שלימד אתכם לעשות צדקה בדברים שבין אדם למקום, ועל ידי זה היטבתם את מעשיכם, **ויורד לכם גשם, מורה ומלקוש** - באופן שהגשם הראשון והאחרון ירדו **בראשון**, שהוא חודש ניסן. ^(כא) והגם שברך כלל הגשמים היורדים בניסן אינם מועילים, באותו זמן הועילו הגשמים בדרך נס, **ומלאו הגרנות בר** - תבואה, **והשיקו** - השמיעו קול **הקבבים** מרוב תירוש ויצהר. ^(כב) **ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הילק והחסיל והגזם**, שהוא חילי **הגדול אשר שלחתי בכם**, וכמו מלך ששלח חיילים לצור על מדינה, ואכלו מתבואת המדינה, ואחר כך נצחו בני המדינה את חיילי המלך, שצריך המלך לשלם להם מה שאכלו חייליו, אף כאן, לאחר שכביכול 'ניצחו' ישראל בכך שחזרו בתשובה, ישלם להם ה' את מה שאכלו 'חייליו', שהם הארבה. ^(כג) וחוף ממה שישלם להם בריבוי התבואה בפועל, יהיה להם גם נס שתתברך התבואה במעיהם, **ואכלתם אכול ושבוע** - אפילו כשתאכלו מעט כבר תשבעו, **והללתם את שם ה' אלהיכם, אשר עשה עמכם להפליא** - נס ופלא כזה של שביעה מאכילה מועטת, שאין זה דרך הטבע כלל, **ולא יבשו עמי לעולם** במעשיהם הרעים שעשו בתחילה, כי יעשו תשובה מאהבה, ואז העבירות נהפכות לזכויות. ^(כד) ואמנם עתה אתם רק מהללים את שם ה' [כאמור בפסוק הקודם] המפורסם בכל העולם, אך לעתיד לבוא **וידעתם** בידעה ברורה, כהשגת הדבר בחוש, **כי בקרב ישראל אני**, שהי' מתמיד להיות בקרבם ולהתהלך בתוכם, ואין ההנהגה בדרך הטבע כלל, אלא **ואני ה' אלהיכם** המנהיג אתכם לבדי בדרך נס ופלא, **ואין עוד שום כח אחר, ולא יבשו עמי לעולם**, כי בזמן בית שני היו חסרים דברים שהורו על כך שאין השראת השכינה במעלה העליונה כפי שהיתה בזמן הבית הראשון, אך לעתיד לבוא ישוב הכל לקדמותו, ויכירו הכל שהשכינה שורה בישראל:

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

02-5005321